

Maija Cissokho, Mira Topp-Pietikäinen

Yksinhuoltajien toiveet verkkopalvelulle

Lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun kehittäminen

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kätilö AMK
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
15.2.2013

Tekijät Otsikko	Maija Cissokho, Mira Topp-Pietikäinen Yksinhuoltajien toiveet verkkopalvelulle Lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun kehittäminen
Sivumäärä Aika	29 sivua + 3 liitettä 25.1.2013
Tutkinto	Kätilö AMK
Koulutusohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Kätilötyö
Ohjaajat	Lehtori TtT Leena Hannula Lehtori TtM Pirjo Koski
Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaista tietoa yksin lasta odottavat ja alle 1-vuotiaan lapsen yksinhuoltajavanhemmat toivovat lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun heille tarjoavan. Opinnäytetyö on osa Metropolia ammattikorkeakoulun seksuaali- ja lisääntymisterveyden hanketoimintaa ja se on jatkoa Urbaani vanhemmuus -hankkeelle, jossa kehitettiin lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnattu valtakunnallinen verkkopalvelu. Verkkopalvelussa annetun tiedon on tarkoitus tukea terveydenhuollossa annettavaa ohjausta. Opinnäytteen tutkimusmenetelmänä oli laadullinen tutkimus. Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelussa, joka toteutui online-keskusteluna ja sähköpostin välityksellä. Aineiston hankinnassa tehtiin yhteistyötä erään kolmannen sektorin toimijan kanssa, jonka kautta tutkimukseen osallistui kolme yksinhuoltajaa. Tutkimusaineisto analysoitiin induktiivisen sisällönanalyysin keinoin. Analyysin avulla löydettiin vastaukset tutkimuskysymyksiin. Opinnäytetyön tutkimustuloksista käy ilmi, että yksinhuoltajat toivovat lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun tarjoavan tietoa aiheista, jotka tukevat yksinhuoltajan arjessa selviämistä. Verkkopalveluun toivottiin tietoa yksinhuoltajille suunnatuista palveluista ja tuista sekä ohjeita ja neuvoja raskaus- ja vauva-aikaan. Tiedon tulisi olla helposti omaksuttavaa, ajantasaista ja vanhemmuutta tukevaa. Opinnäytetyössä saatuja tuloksia voidaan hyödyntää lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun kehittämisessä yksinhuoltajien tarpeita vastaavaksi.	
Avainsanat	yksinhuoltaja, verkkopalvelu, vanhemmuus, raskaus, tuki

Authors Title	Maija Cissokho, Mira Topp-Pietikäinen Single Parents and Their Needs for a Web Service- Developing the National Web Service for Pregnant Families and Parents with Small Children
Number of Pages Date	29 pages + 3 appendices 25 January 2013
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Midwifery
Instructors	Leena Hannula, Project Manager Pirjo Koski
The purpose of this study was to find out what kind of information single parents want to have from the national web service for pregnant families and parents with small children. This study was a part of Metropolia University of Applied Sciences sexual and reproductive health project and a wider project called Urban parenthood where the national web service was developed. The study was realized as a qualitative study and the data for this study was gathered with theme interviews. We interviewed three volunteer single mothers in an online forum and via an e-mail. The data was analyzed with the method of inductive content analysis. The results indicated that single parents want the web service to give information that supports their coping in everyday life. They wanted information about social services and benefits for single-parent families and advice for pregnancy and taking care of the baby. The information should be easily understood, up-to-date and supportive. The results of this study can be utilized when developing the national web service to serve the needs of single parents better.	
Keywords	single parent, web service, parenthood, pregnancy, support

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Yksinhuoltajaperheistä ja perheiden tuesta	2
2.1	Vanhemmuuden haasteet yksinhuoltajaperheessä	3
2.2	Sosiaaliset suhteet yksinhuoltajan tukena	4
2.3	Perhemallin vaikutus lapsen hyvinvointiin	6
2.4	Yksinhuoltajaperheiden toimeentulo	7
2.5	Yksinhuoltajat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä	7
2.6	Yksinhuoltajien tukeminen verkkopalvelun välityksellä	8
3	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	10
4	Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus	10
4.1	Aineisto	11
4.2	Aineiston keruu	12
4.3	Haastattelun toteutus	12
4.4	Aineiston analysointi	13
5	Tutkimustulokset	14
5.1	Aiheet, joista yksinhuoltajat toivovat verkkopalvelun tarjoavan tietoa	14
5.1.1	Kolmannen sektorin palvelut ja vertaistuki	15
5.1.2	Kunnan tarjoamat palvelut	15
5.1.3	Taloudellinen selviytyminen	16
5.1.4	Raskaus ja synnytys	16
5.1.5	Vauva-aika	17
5.2	Yksinhuoltajien kuvaus siitä, millainen ja missä muodossa oleva tieto tukee yksinhuoltajia parhaiten	18
5.2.1	Visuaalinen tieto	18
5.2.2	Tiedon sisältö ja löydettävyys	18
5.2.3	Laadukas tieto	19
5.2.4	Lisätieto	19
5.2.5	Kokemuksellinen tieto	19
5.2.6	Vanhemmuutta vahvistava tieto	20
6	Pohdinta	21

6.1	Opinnäytetyön tulosten tarkastelua	21
6.2	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	23
6.3	Tutkimuksen hyödynnettävyys	25
	Lähteet	26
	Liitteet	

1 Johdanto

Perheiden monimuotoisuus on Suomessa lisääntynyt (Paajanen 2007). Perinteisen ydinperhemallin rinnalle on syntynyt muun muassa yhden vanhemman perheitä, uusperheitä ja perheitä, joissa vanhemmat ovat samaa sukupuolta. Perheiden moninaistuminen on rikkaus, mutta se on tuonut mukanaan myös haasteita. Esimerkiksi Suomen sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaa on pitkään ohjannut ajatus tietyntylaisesta perheestä, ja se on osaltaan vaikeuttanut erilaisten perheiden yksilöllisten tarpeiden huomiointia peruspalvelujärjestelmässä (Tiittanen 2001). Nyt toimintaa pyritään kehittämään niin, että erilaisten perheiden tarpeet huomioitaisiin ja niihin pystyttäisiin vastaamaan entistä paremmin. On tärkeää, että yksilöllisiin tarpeisiin vastataan monin erilaisin keinoin – muun muassa perheille suunnatun verkkopalvelun avulla.

Monimuotoisista perheistä suuri joukko on yksinhuoltajaperheitä ja yksinodottavia naisia. Suomen lapsiperheistä noin 20 prosenttia on yksinhuoltajaperheitä ja noin kahdeksan prosenttia alle vuoden ikäisistä lapsista asuu yhden vanhemman perheessä (Perheet 2009, 2010). Vuonna 2010 yksinhuoltajaäitejä tilastoitiin olevan 150 000 ja yksinhuoltajaisiä 30 000 (Perheet 2010). Yksinhuoltajia on Suomessa paljon, ja heidän erityiset tuen tarpeensa on tärkeää huomioida sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluita uudistettaessa. Näihin tarpeisiin vastaamalla voidaan ennaltaehkäistä yksinhuoltajuuden aiheuttamia riskejä kuten uupumusta ja taloudellista niukkuutta.

Opinnäytetyömme on osa Metropolia ammattikorkeakoulun seksuaali- ja lisääntymisterveyden hanketoimintaa, ja se on jatkoa Urbaani vanhemmuus hankkeelle, jossa kehitettiin lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnattu valtakunnallinen verkkopalvelu. Verkkopalvelu on siirtymässä Terveiden- ja hyvinvoinninlaitoksen verkkosivuille, ja sitä edelleen kehitetään erilaisia perheitä paremmin palvelevaksi. Verkkopalvelun tavoitteena on tarjota vanhemmille tietoa, joka tukee muun muassa vanhemmuutta, lapsen hoitoa ja imetystä niin raskauden aikana kuin pikkulapsivaiheessa. Annetun tiedon on tarkoitus tukea terveydenhuollossa annettavaa ohjausta.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, minkälaista tietoa yksin lasta odottavat ja alle 1-vuotiaan lapsen yksinhuoltajavanhemmat toivoisivat lasta odottaville ja pikkulap-

siperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun heille tarjoavan. Keräsimme tutkimusaineiston teemahaastattelun avulla ja analysoimme sen induktiivisen sisällönanalyysin keinoin. Tutkimustuloksia apuna käyttäen on mahdollista myöhemmin kehittää verkkopalvelua paremmin yksinhuoltajien tarpeita palvelevaksi.

Opinnäytetyössämme tarkoitamme yksinhuoltajalla yksin lasta odottavaa naista tai vanhempaa, joka vastaa lapsen kasvatuksesta joko yksin tai yhdessä etävanhemman kanssa. Verkkopalvelu on suunnattu käytettäväksi lasta odottaville ja alle yksivuotiaan lapsen vanhemmille, joten emme opinnäytetyössämme käsittele yksinhuoltajan tilannetta esimerkiksi teini-ikäisen vanhempana. Tämän opinnäytetyön ulkopuolelle rajataan myös yhden vanhemman adoptioperheet.

2 Yksinhuoltajaperheistä ja perheiden tuesta

Yleiskielessä yksinhuoltajalla tarkoitetaan tavallisesti perhettä, jossa asuu yksi vanhempi ja vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Käsite ”yhteishuoltaja” on noussut yksinhuoltajakäsitteen rinnalle eroperheiden ja yhteishuoltajasopimuksien myötä. Yhteishuoltajuudessa lapset voivat vuorollaan asua molempien vanhempiensa luona. Lapsella saa kuitenkin olla vain yksi asuinosoite kerrallaan ja vanhemmista vain toinen kerrallaan on oikeutettu saamaan yksinhuoltajaetuuksia. (Haataja 2009: 46.)

Yksinhuoltajuuden yleisin syy on nykyään avo- tai avioero. Yksinhuoltajuuden taustalla voi olla myös leskeys, suunnittelematon raskaus tai halu hankkia lapsi ilman toista huoltajaa. (Haataja 2009: 46, 61.) Syyt jo raskausaikana yksinhuoltajaksi päätymiseen voivat olla todella erilaisia. Nainen on voinut hankkiutua raskaaksi esimerkiksi hedelmöityshoidon avulla tarkoituksenaan saada lapsi yksin. Toisaalta yksinodotuksen taustalla voi olla myös äkillinen ero raskausaikana, vaikka lapsi olisikin ollut suunniteltu. (Piironen 2011: 37.) Vanhempien eron jälkeen lapset jäävät useimmiten asumaan äidin luokse ja miehet päätyvätkin pienten lasten yksinhuoltajiksi usein yllättäen. Yksinhuoltajaisyyden taustalla voi olla esimerkiksi äidin sairastuminen psyykkisesti tai äidin menehtyminen. (Lapsen elatus ja huolto 2010; Kröger 2009: 177.)

Viime vuosien aikana yksinhuoltajaperheiden määrä on pysynyt melko tasaisena. 1990-luvun laman vaikutukset näkyvät tilastoissa vuosien 1995–2000 välisenä aikana yksin-

huoltajaperheiden määrän kasvuna. Vuonna 2010 Suomen lapsiperheistä noin 20 prosenttia oli yksinhuoltajaperheitä. Noin kahdeksan prosenttia alle vuoden ikäisistä lapsista asui yhden vanhemman perheessä. Vuonna 2010 yksinhuoltajaäitejä tilastoitiin olevan 150 000 ja yksinhuoltajaisiä 30 000. Viime vuosina yksinhuoltajaisien määrä on tasaisesti noussut, kun taas yksinhuoltajaäitien määrä on hieman laskenut. (Perheet 2009; Perheet 2010.)

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan erilaisia tekijöitä, jotka vaikuttavat yksinodottavan ja pienen lapsen yksinhuoltajavanhemman hyvinvointiin. Lisäksi esitellään myös internetin mahdollisuuksia tukea yksinhuoltajan vanhemmuudessa jaksamista ja sitä, kuinka sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut huomioivat yksinhuoltajien erityiset tuen tarpeet.

2.1 Vanhemmuuden haasteet yksinhuoltajaperheessä

Vanhemmuus koetaan jonkin verran raskaammaksi yksinhuoltajaperheissä, kuin muissa perhemuodoissa. Yksinhuoltajaisät kokevat vanhemmuutensa yksinhuoltajaäitejä positiivisemmin ja lesket kokevat vanhemmuutensa eronneita jonkin verran raskaampana. Vanhemmuuden kokemiseen vaikuttavat sukupuoli, yksinhuoltajuuden tausta, yhteistyö etävanhemman kanssa, lapsen ja etävanhemman suhde, taloustilanne, toimeentulotukeen turvautuminen ja yksinhuoltajuuteen liittyvä kokemus. Jaettu vanhemmuus etävanhemman kanssa sekä perheen hyvä taloudellinen tilanne koetaan yksinhuoltajuutta vahvistaviksi tekijöiksi. Lisäksi positiivinen kokemus yksinhuoltajuudesta määrittelee perheen toimivuuden ja vanhemmuuden myös positiivisemmaksi. (Broberg — Tähtinen 2009: 165–169.)

Kokemuksen yksinhuoltajuudesta määrittelee tapa, jolla yksinhuoltajaksi päädytään. Jos vanhempi päätyy yksinhuoltajaksi esimerkiksi yllättävän eron vuoksi, näkee vanhempi usein perhemuotonsa puutteellisena. Tällöin vanhempi joutuu myös useammin turvautumaan viranomaisten ja ammattilaisten apuun. (Piironen 2011: 66.) Tuen tarve korostuu eniten juuri yksinhuoltajuuden alkumetreillä (Pakarinen 2006: 65). Tilanteeseen liittyy voimakkaita ja vaihtelevia tunnetiloja, kuten pelkoa, toivoa, turhautumista ja ajoittain myös tunne omasta selviytymisestä. Äkillisesti muuttunut elämäntilanne, vähentyneet sosiaaliset suhteet ja rahaongelmat voivat saada aikaan jatkuvan stressitilan. (Keating-Lefler – Hudson – Campbell-Grossman – Fleck – Westfall 2004: 390.)

Toisaalta yksinhuoltajuuteen siirtyminen voidaan joissain tilanteissa kokea myös helpotukseksi. Eron taustalla voi olla esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöä tai parisuhdeväkivaltaa. Jos kumppanin tuki ja vastuullisuus vanhemmuudessa on koettu riittämättömäksi tai perhe-elämä on ollut ongelmallista, voidaan ero kokea ainoaksi tavaksi ratkaista perheeseen liittyviä ongelmia. Tästä huolimatta yksin perheestä vastuun kantaminen voi tuntua raskaalta. Suomessa vahvan yksinhuoltajan roolin voidaan nähdä olevan perua jo sota-ajoilta, kun leskiksi jääneet äidit selviytyivät isonkin perheen kasvattamisesta yksin. (Pakarinen 2006: 39–41, 75; Krok 2009: 102–103.)

Yksinhuoltajavanhemmat kokevat elämäntilanteessaan usein yksinäisyyttä ja väsymystä, joka johtuu muun muassa jakamattomasta vastuusta lapsesta ja oman ajan puutteesta (Viljamaa 2009: 41–42; Pakarinen 2006: 41; Tiittanen 2001: 58; Piironen 2011: 50). Yksinhuoltajat kaipaavat lisää lastenhoitoapua, joka mahdollistaisi heille omaa aikaa ja aikaa asioiden hoitamiseen (Järvensivu 2000: 90). Omalla ajalla on suuri merkitys äitiydessä jaksamiselle. Myöhemmin elämässä osalle yksinhuoltajaäideistä työelämä tai opiskelu voidaan nähdä valintana irrottautua hetkellisesti äitiyden siteestä. Työelämän voidaan nähdä edesauttavan äidin omaa hyvinvointia. (Viljamaa 2009: 48, 52; Hakovirta 2006: 161.)

Eron jälkeen yksinhuoltajat kokevat usein yksinäisyyttä. Voimavarat ystävyssuhteiden ylläpitämiseen ja uusien ystävyssuhteiden hankkimiseen voivat olla vähissä. Tilanteeseen voi vaikuttaa lisäksi ajan ja rahan puute. (Järvensivu 2000: 97, 103.) Yksinhuoltaja voi myös kokea, että hänet suljetaan ulos entisistä ystäväpiireistä eron jälkeen. Yksinhuoltajamiehillä yksinäisyys ei näyttäydy elämässä niin negatiivisena asiana, sillä miehillä sosiaalinen kanssakäyminen eron jälkeen harvemmin muuttuu yhtä paljon kuin naisilla. (Pakarinen 2006: 57–58.) Myös itsenäisen äitiyden valinneilla naisilla ja heidän perheillään sosiaalinen elämä voi olla jopa ydinperheitä vilkkaampaa (Hyppönen 2002: 75).

2.2 Sosiaaliset suhteet yksinhuoltajan tukena

Yksinhuoltajuuden alkumetreillä odotusaikana, synnytyksessä ja synnytyksen jälkeisinä päivinä vastasyntyneen kanssa lähipiirin tuki on äidille hyvin tärkeää. Ystävät voivat olla tunnepitoisesti mukana lapsen odotuksessa ja halutessaan toimia tukihenkilönä myös

synnytyksessä. Tukiverkoston puuttuessa yksinhuoltaja voi halutessaan saada odotusaikana, synnytyksessä ja synnytyksen jälkeen tukea doulalta, joka on synnyttäjän vapaaehtoinen tukihenkilö. Sairaalaan kotiutumisen jälkeen monet yksinhuoltajat kokevat omilta vanhemmiltaan saamansa avun korvaamattomana. Vanhempien ja erityisesti oman äidin antamaa konkreettista tukea vauvan ja arjen hoidossa korostetaan monessa tutkimuksessa. (Piironen 2011: 54; Krok 2009: 107; Pakarinen 2006: 61; Järvensivu 2000: 111; Ensi- ja turvakotien liitto ry.) Myös yksinhuoltajaisät kuvaavat omilta vanhemmilta saatua tukea merkittäväksi, erityisesti omien lasten sairastuessa tai työmatkojen aikana (Kröger 2009: 180).

Lähipiiriin lisäksi myös vertaistuellalla on erityinen merkitys yhtenä tuen muotona yksinhuoltajaäidin elämässä. Muiden yksinhuoltajaäitien seurassa äidin ei tarvitse puolustella yksinhuoltajaäitiyytään tai kokemuksiaan äitiydestä. Vertaistuen avulla on mahdollista purkaa omia tunteja muiden saman kokeneiden kanssa ja yksinhuoltajaäiti voi kokea kuuluvansa vahvojen naisten joukkoon. Vertaistuki voi tuoda yksinhuoltajan elämään iloa ja saada yksinhuoltajuuden näyttäytymään positiivisemmassa valossa. (Kurvinen 2010: 20; Viljamaa 2009: 111–113.) Järjestettyä vertaisryhmätoimintaa on tarjolla monenlaisille ryhmille ja myös yksinhuoltajille. Internetissä tapahtuva virtuaalivertaistuki on yleistynyt ja lisännyt vertaistukiryhmien määrää. (Perhevalmennuksen käsikirja: 5.) Yksinhuoltajien internetistä saamaa vertaistukea tutkineet Dunham ym. (1998) ovat todenneet aktiivisella vertaistuellalla olevan vanhemmuuden stressiä vähentävä vaikutus.

Sosiaaliset suhteet edesauttavat yksinhuoltajan jaksamista (Viljamaa 2009: 109). Toisilta saadun avun hyväksyminen voi tukea yksinhuoltajan itsellisen selviytymisen tunnetta. Luottamus omasta pärjäämisestä ja selviytymisestä haastavassa elämäntilanteessa saa yksinhuoltajan tuntemaan ylpeyttä itsestään ja vahvistamaan minäkuvaa pärjääjäluonteena. Vastoinikäymiset elämässä vahvistavat yksinhuoltajaa ihmisenä. (Pakarinen 2006: 51–52, 74, 76.) Kuitenkin äidit, jotka ovat valinneet kasvattaa lapsen yksin, kokevat avun hakemisen joskus vaikeaksi. Heille yksinhuoltajuus on ollut valinta ja vaikeuksista valittaminen ei tunnu oikeutetulta. Itsenäisen äitiyden valintaa tehdessä naisen on kuitenkin mahdotonta tietää, mitä kaikkea hän siinä valitsee. Yksinhuoltajuuteen johtaneista syistä riippumatta äideillä on oikeus pyytää apua elämäntilanteeseensa. (Tiittanen 2001: 79.) Bock (2000: 62, 67) on tutkinut amerikkalaisten keskiikäisten itsenäisten naisten päätöstä ryhtyä yksinvanhemmaksi ja sitä, miten he perus-

televat ratkaisunsa oikeudellisuutta. Tutkimuksesta kävi ilmi, etteivät naiset päädy itsenäisiksi äideiksi kevyin perustein ja päätökselle haetaan tukea muun muassa ystävilta, sukulaisilta, terapeuteilta ja uskonnollisilta johtajilta.

2.3 Perhemallin vaikutus lapsen hyvinvointiin

Parisuhteen on perinteisesti nähty olevan edellytys perheen perustamiselle (Kuronen 2003: 104). Palmusen (2009: 76) mukaan eri asiantuntijoiden toisistaan eroavat käsitykset yksivanhempaisuuden vaikutuksesta lapseen voivat aiheuttaa vanhemmissa epävarmuutta ja syyllisyyttä eroratkaisustaan. Vanhempien sopeutumisella eroon on vaikutusta myös lasten sopeutumiseen uuteen elämäntilanteeseen (Hokkanen 2002: 119).

Yksinhuoltajaperheiden yleistä toimivuutta on verrattu kahden huoltajan perheiden ja uusperheiden kanssa. Toimivuuden suhteen näiden perhetyyppien välillä ei havaittu huomattavia eroja. (Broberg – Tähtinen 2009: 161–162.) Myös tutkija Tytti Solantaution (2011) mukaan eroa ei ole juurikaan löydetty verrattaessa samanlaisissa sosiaalisissa oloissa eläviä yhden- ja kahden vanhemman perheitä, eikä mikään perhemalli itsessään ole uhka lapsen hyvinvoinnille ja kehitykselle. Tiivis perheyhteys voi olla yksinhuoltajaperheissä kantava voima. Järvensivun (2000: 80) tutkielman mukaan vanhemman ja lapsen suhde voi yksinhuoltajaperheissä muodostua erilaiseksi, sillä yhden vanhemman perheissä lapsen kantama vastuu on usein normaalia suurempaa. Vastuunkantaminen voi tarjota lapselle mahdollisuuden oma-aloitteisuuteen, vapauteen ja itsenäistymiseen, mutta voi toisaalta vaatia lapselta liikaa hänen kehitystasoonsa nähden.

Pakarisen (2006: 47) pro gradu -tutkielman mukaan yksinhuoltajaperheiden lasten hyvinvointia kyseenalaistetaan, koska lapselta puuttuu toisen sukupuolen roolimalli. Itsenäistä äitiyttä ja yksinodottamista tutkineet Piironen (2011: 56) ja Hyppönen (2002: 36) ovat pro gradu- tutkielmissaan huomanneet erityisesti miesten olevan huolissaan siitä, mistä lapsi jää vaille äidin kasvattaessa lapsen yksin ilman isää. Naiset tuntuvat ymmärtävän itsenäisen äitiyden valinnan miehiä paremmin. Yksinhuoltajaperheissä puuttuvan sukupuolen roolimallia lapselle antaa usein esimerkiksi sukulainen, perhetuttu tai naapuri (Pakarinen 2006: 47; Hyppönen 2002: 63). Lisäksi esimerkiksi Pienper-

heyhdistys järjestää vapaaehtoisuuteen perustuvaa mieskaveritoimintaa ilman isää tai miehen mallia oleville lapsille (Mieskaverit).

2.4 Yksinhuoltajaperheiden toimeentulo

Yksinhuoltajien tulotaso saattaa vaihdella huomattavasti. Köyhyys on kuitenkin merkittävä asia yksinhuoltajien arjessa, sillä se voidaan nähdä yksinhuoltajaperheen elämää ja valinnan vapautta rajoittavana. (Krok 2009: 118). Yksinhuoltajaperheellä voi olla vaikeuksia tulla toimeen taloudellisesti, jos heillä ei ole ansiotuloja (Järvensivu 2000: 85). Osmo Kontulan (2004: 137) mukaan taloudellisten huolien aiheuttamista fyysisistä oireista kuten uupumuksesta kärsivät etenkin yksinhuoltajat.

Yksinhuoltajien köyhyysaste on yhteydessä heidän työmarkkinastatukseensa. Sosiaaliturvan varassa elävien yksinhuoltajien köyhyysaste on korkeampi, kuin työssäkäyvien. Kokopäivätyö näyttää suojaavan yksinhuoltajaäitejä köyhyydeltä. (Forssén – Ritakallio 2009: 93; Hakovirta 2006: 90.) Haatajan (2009:113) mukaan yksinhuoltajaäideiltä puuttuu kuitenkin muita äitejä useammin työpaikka, mihin palata vanhempainrahakauden jälkeen, sillä he ovat useammin opiskelijoita ja työttömiä ja heillä on usein alempi koulutustaso, kuin muilla äideillä. Toisaalta Hyppösen (2002) tutkimuksessa yksinodottavat äidit eivät kokeneet köyhyyttä suurena haasteena elämässään. Hyppösen tutkimukseen osallistuneista äideistä kaikilla oli työ ja koulutus ja sosiaaliturvan varassa eläminen oli ollut vain väliaikainen vaihe elämässä.

Kröger (2009: 181-182) nostaa tutkimuksessaan esiin yksinhuoltajaäitien ja -isien eriarvoisuuden työelämässä. Hänen mukaansa yksinhuoltajaisien palkkatyössä käymiseen suhtaudutaan sallivasti, kun taas yksinhuoltajaäitien odotetaan hoitavan lapsiaan kotona etenkin lasten ollessa pieniä. Edes alle yksivuotiaan lapsen kohdalla isien työssäkäyntiä ei kyseenalaisteta. Myös työnantajat huomioivat yksinhuoltajaisien hoivavollisuuden joustavammin, kun taas äitien kohdalla se ei ole itsestäänselvyys.

2.5 Yksinhuoltajat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä

Sosiaali- ja terveydenhuollon toiminnassa näkyy toisinaan edelleen oletus siitä, että perheissä on kaksi vanhempaa ja yksinhuoltajien tuen tarpeita ei aina tunnisteta (Tiitinen 2001: 6–7). Terveystenhuollon palveluissa raskaana oleville ammattilaiset oletta-

vat naisen odottavan lasta parisuhteessa, eikä yksinodottamisen mahdollisuutta huomioida riittävästi. Äidit saattavat jättää raskauden ajan palveluja käyttämättä ulkopuolisuuden tunteen vuoksi. Terveystieteiden henkilökunnan ennakkoarvelon ja kannustava suhtautuminen koetaan tärkeäksi. Kun tuen tarpeet huomataan, yksinhuoltajan on mahdollista saada ennaltaehkäisevää tukea jo raskausaikana ja sen jälkeenkin. (Piironen 2011: 57, 59, 70.) Myös Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelma 2007–2011 (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007: 3) nostaa esiin tarpeen kehittää erityisryhmien palveluita ja huomioida yksilöllisen palvelutarpeen raskaudenajan, synnytysten ja synnytyksen jälkeisessä hoidossa.

Sosiaalihuollon apua yksinhuoltajat tarvitsevat eniten yksinhuoltajuuden alkumetreillä. Yhteiskunnan tarjoamalla tukiverkolla voidaan mahdollisesti korvata puuttuvien ystävien ja sukulaisten tukiverkko. (Pakarinen 2006: 64–65.) Yhteiskunta tarjoaa yksinhuoltajaperheille useita tukimuotoja, jotka yksinhuoltajat kokevat hyvin tarpeellisiksi. Yhteiskunnalta saatu tuki on kuitenkin riippuvaista yksinhuoltajan omasta aktiivisuudesta. Tarjolla on monia tukimuotoja, mutta ne ovat toisistaan irrallisia, eivätkä yksinhuoltajat ole tietoisia kaikista heille mahdollisista tukimuodoista. Yksinhuoltajat kokevatkin tarpeelliseksi valtakunnallisen toimipisteen, joka tiedottaisi heille kaikista saatavilla olevista palvelu- ja tukimuodoista. Tällaista toimipistettä ei kuitenkaan vielä ole. Palvelujen saatavuus riippuu yhä paljon perheen asuinpaikasta. Isommissa kaupungeissa palvelujen saatavuus ja monipuolisuus on mahdollisesti parempaa. (Järvensivu 2000: 76, 82, 95, 112).

2.6 Yksinhuoltajien tukeminen verkkopalvelun välityksellä

Suomalaisten internetinkäyttö on lisääntynyt. Tilastokeskuksen (2010) mukaan päivittäin tai lähes päivittäin internetiä käyttää 72 prosenttia suomalaisista ja 81 prosentilla kotitalouksista on internetyhteys. Terveysaiheisen tiedon haku on myös muuttunut internetin yleistymisen myötä ja kirjallisuuden osuus tiedonvälityksessä on vähentynyt (Jylhä 2007: 42). Sosiaali- ja terveysalalla verkkopalvelut ovat vielä uusia (Heiskanen 2011: 22). Tällä hetkellä internetpalveluiden tarkoitus terveydenhuollossa on täydentää ja uudistaa organisaation toimintaa, mutta ei korvata sitä. Tiedonvälittäminen on yksisuuntaista ja vuorovaikutteisten terveydenhuollon verkkopalvelujen kehittämistyö on vasta aluillaan. (Leskinen 2008: 94–95, 97.)

Internetin rooli tiedonvälittäjänä on kasvanut raskauteen liittyvissä aiheissa. Raskaana olevat naiset hakevat uuteen elämäntilanteeseensa ja sen aiheuttamiin kysymyksiin vertaistukea internetistä. Äitiysneuvolan rinnalla internet koetaan tärkeäksi tiedon ja tuen lähteeksi. (Pulkkinen 2009: 56.) Larssonin (2007: 14–20) mukaan raskaana olevat naiset etsivät internetistä tietoa raskausajasta, synnytyksestä ja tulevasta lapsesta. Tiedon luotettavuutta naiset perustelevat muun muassa asiallisilla lähdeviitteillä sekä sillä, että tieto on yhdenmukaista muun internetistä löytyvän tiedon kanssa. Huolestuttavaa on, että äidit vain harvoin ottavat myöhemmin puheeksi internetistä löytämiään asioita äitiysneuvolan vastaanotolla. Larsson pitää tärkeänä, että lasta odottavan perheen hoidossa mukana olevat ammattilaiset ohjaavat perheitä luotettaville ja uusinta tutkimustietoa välittävillä internetsivustoille. Käyttäjien silmissä verkkosivujen luotettavuus paranee, jos terveysalan ammattilainen suosittelee niitä hyvänä tiedonlähteenä (Jylhä 2007: 43).

Internetin etuina voidaan nähdä sen tarjoama mahdollisuus anonymiteettiin ja tiedon löytymiseen mihin kellonaikaan tahansa maantieteellisistä rajoista riippumatta (Pulkkinen 2009: 56). Hannula, Salonen, Rekola ja Tarkka (2010: 28) ovat tutkineet vauva-perheille kehitetyn verkkopalvelun laatua ja siitä saatua tukea vanhempien näkökulmasta. Myös heidän mukaansa verkkopalvelun etuina on tiedon ja tuen löytäminen käyttäjälle sopivana ajankohtana. Lisäksi verkkopalvelu tarjoaa käyttäjälle mahdollisuuden etsiä juuri omia tarpeitaan vastaavaa tietoa. Verkkopalvelun välityksellä voidaan muun muassa tarjota käyttäjälle konkreettisia neuvoja arjen pulmatilanteisiin sekä tietoa siitä, mistä käyttäjä voi tarvittaessa hakea itselleen apua. Internetin avulla on mahdollista tavoittaa vanhempia erilaisista taustoista riippumatta ja tarjota heille tukea vanhemmuuteen (Salonen ym. 2011; Dunham ym. 1998).

Laadukkaan verkkopalvelun kriteereinä verkkopalvelun sisältöä tarkasteltaessa voidaan pitää sisällön ymmärrettävyyttä ja luettavuutta. Tekstin tulee olla selkeää ja käyttäjälähtöistä. Lisäksi sisällön tulee olla kattavaa, luotettavaa, ajantasaista, monipuolista ja käyttäjiä kiinnostavaa. Verkkopalvelun laadukkuutta lisää myös sen käytön helppous ja sujuvuus. (Valtiovarainministeriö 2007.) Opinnäytetyömme liittyy lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun kehittämiseen yksinhuoltajien näkökulmasta. Aikaisemmin verkkopalvelun käyttöä, hyödyllisyyttä, sen välityk-

sellä saatua sosiaalista tukea ja kehittämisohdotuksia ovat tutkineet Pallari, Tarkka, Aho, Åstedt-Kurki ja Salonen (2011). Heidän tutkimuksensa mukaan verkkopalvelua hyödynsivät eniten nuoret, alle 30-vuotiaat, äidit. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat toivoivat verkkopalvelulta enemmän tiedollista tukea, vertaistukea ja helppokäyttöisyyttä sekä toimivuutta. Verkkopalveluun kaivattiin muun muassa lisätietoa vauva-perheille suunnatuista palveluista sekä vuorovaikutuksellisuuden lisäämistä asiantuntijoiden ja verkkopalvelun käyttäjien välillä.

3 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, minkälaista tietoa yksin lasta odottavat ja alle 1-vuotiaiden lasten yksinhuoltajavanhemmat toivoisivat lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun heille tarjoavan.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli, että opinnäytetyömme tuottaman tiedon avulla lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnattua valtakunnallista verkkopalvelua voidaan jatkossa kehittää paremmin yksinhuoltajien tarpeita vastaavaksi.

Tutkimuskysymykset:

1. Mistä yksinhuoltajuuteen liittyvistä aiheista yksin lasta odottavat ja alle 1-vuotiaan lapsen yksinhuoltajavanhemmat toivovat verkkopalvelun tarjoavan tietoa?
2. Millaista ja minkälaisessa muodossa olevaa tietoa verkkopalvelun tulisi tarjota, jotta se tukisi yksin lasta odottavia ja alle 1-vuotiaan lapsen yksinhuoltajavanhempia parhaiten?

4 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus

Tutkimukseen valittiin laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä, koska sen käyttöalueiksi kuvataan uusia tutkimusalueita, joista ei ole juuri aiempaa tutkimusta.

Kvalitatiivisella tutkimuksella on mahdollista lisätä ymmärrystä tutkimusilmiöstä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimusaiheesta on mahdollista kerätä aineistoa esimerkiksi teemahaastattelulla. Tällä tavalla pystytään keräämään tietoa myös hoitotyön sensitiivisiltä alueilta, joiden tutkiminen kvantitatiivisin menetelmin on vaikeaa. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 50, 57–58.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen avulla pyritään pikemmin löytämään tai paljastamaan tosiasioita, kuin osoittamaan todeksi jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2007: 157.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on oleellista miettiä, miten suuri tutkimukseen osallistuvan joukon tulisi olla, jotta se olisi riittävä. Aineiston kokoon voi vaikuttaa myös tutkittavan ilmiön luonne. Aineiston ei tarvitse olla niin suuri, mikäli aihe on selkeä ja siitä on helppo jakaa tietoa. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 83–84.) Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on harjoitustyö tutkimuksen tekemisestä, eikä aineiston koon tulisi olla opinnäytteen merkittävin kriteeri (Tuomi – Sarajärvi 2004: 87).

4.1 Aineisto

Opinnäytetyömme aineisto muodostui teemahaastattelun avulla saaduista vastauksista pienten lasten yksinhuoltajilta. Haimme tutkimukseen osallistujiksi joko yksin lasta odottavia tai pienten lasten yksinhuoltajavanhempia. Aineiston hankinnassa teimme yhteistyötä erään kolmannen sektorin toimijan kanssa löytääksemme tutkimukseen soveltuvia henkilöitä. Haastateltavien motivoiminen osallistumaan tutkimukseen oli haastavaa yksinhuoltajien elämäntilanteen vuoksi. Siitä johtuen myös aineistonkeruumenetelmä muuttui projektin aikana useaan kertaan. Haastatteluun ilmoittautui osallistumaan seitsemän yksinhuoltajaa, joista kuitenkin vain kolme lopulta osallistui tutkimukseen. Lopullinen tutkimusaineistomme koostui kolmen ($n=3$) yksinhuoltajaäidin vastauksista. Kukaan heistä ei ollut haastatteluhetkellä raskaana. Yksinhuoltajaäitien vastauksista kertyi tutkimusaineistoa yhteensä 10 sivua.

4.2 Aineiston keruu

Keräsimme aineiston haastattelemalla pienten lasten yksinhuoltajavanhempia. Toteutimme haastattelun täsmäryhmähaastatteluna, joka toteutui internetissä tutkimusta varten luodulla suljetulla keskustelupalstalla. Lisäksi haastattelimme yhtä vastaajaa sähköpostitse. Ryhmähaastattelussa saadaan nopeasti tietoa usealta haastateltavalta samaan aikaan. Lisäksi ryhmän hyvä sisäinen vuorovaikutus voi vaikuttaa sisällöllisesti rikkaan aineiston saamiseen. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 95.)

Haastattelumenetelmänä käytimme teemahaastattelua, jossa haastattelu etenee etukäteen valitun teeman ja siihen liittyvien tarkentavien kysymysten avulla. Haastattelu-teeman tulee perustua tutkimuksen viitekehykseen ja aiempaan tutkimustietoon aihe-alueesta. (Tuomi – Sarajärvi 2004: 77–78.) Teemahaastattelussa korostuvat haastattel-tavien asioille antamat tulkinnot ja merkitykset. Päätehtävänä on kuitenkin etsiä vasta-uksia tutkimustehtäviin. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 97.)

Haastattelutilanteessa esitimme ryhmälle myös avoimia lisäkysymyksiä, joiden avulla saimme tarkempia vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Avoimissa kysymyksissä ei anneta valmiita vastausvaihtoehtoja ja näin ollen vastaajan on mahdollista ilmaista itse-ään omin sanoin. Avoimien kysymysten avulla voidaan myös osoittaa vastaajien ajat-telusta keskeiset ja tärkeät asiat sekä asiaan liittyvien tunteiden voimakkuus. Avoimia kysymyksiä voidaan kritisoida niiden tuottamalla kirjavalla ja kyseenalaisesti luotetta-valla aineistolla, jota on vaikea käsitellä ja analysoida. (Hirsjärvi ym. 2007: 196.) Tut-kimusongelman selkeällä rajaamisella voidaan kuitenkin auttaa rikkaan ja luotettavan tiedon löytymistä (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 84).

4.3 Haastattelun toteutus

Sovimme tapaamisen erään kolmannen sektorin toimijan kanssa esitelläksemme tutki-mustamme tutkimuksemme kohderyhmälle ja löytääksemme heistä halukkaita osallis-tujia tutkimukseen. Tapaamisessa yhdeksän yksinhuoltajaa ilmoitti halukkuutensa osal-listua tutkimukseen ja heistä seitsemän allekirjoitti Suostumus haastateltavaksi -lomakkeen. Olimme alun perin suunnitelleet toteuttavamme haastattelun kasvokkain tapahtuvana ryhmähaastatteluna. Tapaamisessa yksinhuoltajat toivat kuitenkin esiin

toiveen, että haastattelu tapahtuisi internetissä ”online-haastatteluna”, koska ryhmäta-
paamisen järjestäminen tuntui heistä hyvin vaikealta toteuttaa.

Tapaamisen jälkeen olimme haastateltaviin yhteydessä sähköpostitse. Pyysimme haas-
tateltavia tutustumaan etukäteen lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnattuun
valtakunnalliseen verkkopalveluun ja pyysimme heitä kiinnittämään huomiota sen puut-
teisiin yksinhuoltajan näkökulmasta. Sovimme haastattelun ajankohdan yhdessä haas-
tateltavien kanssa ja annoimme heille haastatteluteeman etukäteen tutustuttavaksi.
Tuomen ja Sarajärven (2004: 75) mukaan haastateltavien mahdollisuus tutustua haas-
tattelun aiheeseen etukäteen vaikuttaa haastattelun onnistumiseen.

Haastateltavien toiveesta loimme internetiin suljetun keskustelufoorumin, jossa haas-
tattelu tapahtui erikseen sovittuna ajankohtana marraskuun 2012 aikana. Online-
haastatteluun osallistui seitsemästä ilmoittautuneesta lopulta vain kaksi haastateltavaa.
Yksi haastateltava vastasi haastatteluteemaamme sähköpostitse. Haastateltavia oli yh-
teensä kolme.

4.4 Aineiston analysointi

Opinnäytetyössämme käytimme aineiston analysoinnissa induktiivista sisällönanalyysia,
jossa tutkimuksen lähtökohtana on aineisto. Aineistolähtöisen analyysin tarkoituksena
on luoda tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus, johon aikaisemmilla teorioilla,
tiedoilla tai havainnoilla ei ole merkitystä. Vastakohtana induktiiviselle sisällönanalyysil-
le on deduktiivinen sisällönanalyysi, joka aineistolähtöisyyden sijaan on teorialähtöinen.
Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä tutkittava ilmiö määritellään jo jonkin ennalta tun-
netun teorian mukaisesti. Induktiivisessa sisällönanalyysissä ei testata teoriaa vaan
pyritään avaamaan uusia näkökulmia aiheesta. Induktiivisen aineiston analyysi jaetaan
kolmeen vaiheeseen, joista ensimmäinen on aineiston redusointi eli pelkistäminen. Toi-
sessa vaiheessa aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään ja kolmannessa vaiheessa ai-
neisto abstrahoidaan eli luodaan teoreettiset käsitteet. (Tuomi – Sarajärvi 2004: 95,
97–99, 110, 111.)

Käytännössä aineiston analysointi eteni seuraavalla tavalla. Aluksi perehdyimme aineis-
ton sisältöön. Kun käsitys aineiston sisällöstä oli muodostunut, etsimme aineistosta

tutkimustehtävälle olennaisia asioita ja lauseita, joista muodostimme pelkistettyjä ilmauksia. Kokosimme pelkistetyt ilmaukset listaksi, jonka jälkeen aloimme etsiä ilmauksista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia toisiinsa nähden. Tällä tavalla yhdistelimme samankaltaisia ja erilaisia pelkistettyjä ilmauksia ryhmiä, jotka nimeämällä muodostimme alaluokat. Tämän jälkeen yhdistelimme alaluokkia ja muodostimme niistä yläluokat. Lopuksi muodostimme yläluokista kokoavan käsitteen. Etenimme aineiston analysoinnissa Tuomen ja Sarajärven (2004: 111–115) esittämän mallin mukaisesti.

Taulukko 1. Esimerkki aineiston analysoinnista

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Kokoava käsite
Mistä apua vanhemman tai lapsen sairastuessa Terveyspalvelut päivystysaikaan Kaupungin tarjoamat palvelut perheille Kotipalvelu Unikoulu	Kunnan tarjoamat palvelut	Yksinhuoltajille kohdistetut palvelut ja tuet	Yksinhuoltajan arjessa selviämistä tukeva tieto

5 Tutkimustulokset

Esittelemme seuraavaksi opinnäytetyömme tutkimuksesta saamiamme tuloksia. Tulokset esitellään tutkimuskysymystemme mukaan ja käsittelemme jokaisen alaluokan omassa kappaleessaan.

5.1 Aiheet, joista yksinhuoltajat toivovat verkkopalvelun tarjoavan tietoa

Esittelemme tässä aluvussa tutkimuksemme tuomia vastauksia kysymykseen ”Mistä yksinhuoltajuuteen liittyvistä aiheista yksin lasta odottavat ja alle 1-vuotiaan lapsen yksinhuoltajavanhemmat toivovat verkkopalvelun tarjoavan tietoa?”. Aineistosta muodostui yhteensä 33 pelkistettyä ilmausta, jotka ryhmittelimme viiteen eri alaluokkaan. Alaluokkia ovat Kolmannen sektorin palvelut ja vertaistuki, Kunnan tarjoamat palvelut, Vauva-aika, Raskaus ja synnytys sekä Taloudellinen selviytyminen.

Kolmannen sektorin palvelut ja vertaistuki, Kunnan tarjoamat palvelut ja Taloudellinen selviytyminen muodostavat yhdessä yläluokan Yksinhuoltajille kohdistetut palvelut ja tuet. Raskaus ja synnytys sekä Vauva-aika muodostavat yhdessä yläluokan Ohjeita ja neuvoja raskaus- ja vauva-aikaan. Näitä luokkia kuvaavaksi kokoavaksi käsitteeksi tuli Yksinhuoltajan arjessa selviämistä tukeva tieto.

Opinnäytetyömme tutkimustulosten perusteella yksinhuoltajat toivovat verkkopalvelun tarjoavan tietoa aiheista, jotka tukevat yksinhuoltajan arjessa selviytymistä. Seuraavaksi esittelemme yksityiskohtaisemmin, mistä aiheista yksinhuoltajat toivovat lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun tarjoavan tietoa.

5.1.1 Kolmannen sektorin palvelut ja vertaistuki

Yksinhuoltajat kaipasivat verkkopalveluun tietoa erilaisista kolmannen sektorin palveluista ja vertaistuesta, kuten yksinhuoltajajärjestöjen tarjoamista vertaistukiryhmistä ja virtuaalivertaistuesta.

”...olisin kaivannut tietoa vertaistukiryhmistä, kuten yksinhuoltajajärjestöjen olkkareista tai jopa nettiolkkareista, kuten tämänlaiset foorumit.” V2

Lisäksi yksinhuoltajat toivoivat verkkopalvelun tarjoavan tietoa lapsiperheille suunnatusta tukitoiminnasta, yksinhuoltajille suunnatusta seurakuntatyöstä, ensikotitoiminnasta, imetystukiryhmistä sekä mieskaveritoiminnasta.

5.1.2 Kunnan tarjoamat palvelut

Yksinhuoltajat toivoivat verkkopalvelun tarjoavan tietoa kunnan tarjoamista palveluista. Verkkopalvelusta olisi hyvä löytää neuvoja muun muassa tilanteisiin, jos vanhempi tai lapsi sairastuu. Lisäksi verkkopalvelusta tulisi löytyä tiedot päivystysajan terveystalouksista.

”mistä on apua saatavilla, kun itse sairastuu tai lapsi joutuu sairaalaan (esim. Sairaalan sosiaalihoitaja).” V1

Yksinhuoltajat toivoivat verkkopalvelun tarjoavan tietoa kaupungin tarjoamista palveluista perheille, kotipalvelusta ja unikoulusta.

”valvovaisen vauvan äitinä oisin tarvinnut tietoa, mistä hakea apua uupumukseen. Eli listan puhelinnumeroineen auttavista tahoista, kuten lapsiperheiden kotipalvelusta, unikoulusta jne.” V2

5.1.3 Taloudellinen selviytyminen

Yksinhuoltajat kaipaavat verkkopalveluun tietoa siitä, miten selvitä taloudellisesti pienen lapsen ainoana vanhempana. Verkkopalveluun haluttiin tietoa yhteiskunnan tukimuodoista, kelan etuuksista ja elatusmaksuasiasta. Verkkopalvelun toivottiin antavan neuvoja toimeentulon hakemiseen sekä siihen mistä löytää apua velkaongelmissa. Myös neuvot halpojen lastenvaatteiden sekä tavara- ja vaatelahjoitusten pariin olisivat tervetulleita yksinhuoltajille suunnattuun verkkopalveluun.

”Yhteiskunnan tarjoamista tukimuodoista ja toimeentulosta varsinkin olisi hyvä löytää selkeää tietoa luettelotyyliin.” V2

”Miten elatusmaksuasia järjestetään.” V3

5.1.4 Raskaus ja synnytys

Raskauden ja synnytyksen osalta yksinhuoltajien tiedontarpeet olivat suurelta osalta samanlaiset kuin kenellä tahansa odottavalla äidillä. He etsivät tietoa odotusajasta, synnytyksestä ja kivunlievityksestä. Lisäksi yksinhuoltajat nostivat esiin erityisesti sosiaalisen tuen tarpeen niin raskausaikana kuin synnytyksessäkin. He toivoivat verkkopalveluun tietoa raskausajan vertaistuesta ja yksinodottavien tukihenkilöistä, doulapalveluista sekä virtuaalivertaistuesta. Lisäksi eräs yksinhuoltaja toi esiin tarpeen yksinhuoltajille räätälöidystä synnytysvalmennuksesta.

”Yksinodottajille olisi ollut hyvä saada räätälöityä synnytysvalmennusta, mieluiten jopa oma yksinodottajien valmennusryhmä. Ei ole kiva mennä yksin opiskelemaan hengittämistä ja sensellaista kun muut ovat parinsa kanssa.”V2

Eräs yksinhuoltaja oli omassa raskaudessaan etsinyt tietoa myös synnytyksen jälkeisestä masennuksesta ja sen ehkäisemisestä.

5.1.5 Vauva-aika

Yksinhuoltajat kaipaavat verkkopalveluun tietoa, joka tukee heidän vauva-ajasta selviytymistään sekä auttaa löytämään apua uupumukseen. Verkkopalveluun haluttiin konkreettista tietoa vauvan hoidosta, vauvan pesemisestä ja siitä mitä vauva syö sekä miten vauva nukutetaan. Toivottiin myös tietoa siitä, mitä vauvan kanssa voi harrastaa. Tämän lisäksi yksinhuoltajat näkivät tärkeänä, että verkkopalvelusta löytyisi tietoa vauvan kastamisesta, isyyden tunnustamisesta sekä isättömyyden tai äidittömyyden käsittelemisestä lapsen kanssa.

”...olisi hienoa saada neuvoja ja vinkkejä isättömyyden teemojen käsittelyyn lapsen kanssa...”V2

”Ehkä lisäksi tarvittaisi vauvan syntymän jälkeen tietopaketti isyyden tunnustamiseen liittyen. Mitä, missä ja milloin.”V3

Yksinhuoltajat toivat haastattelussa esiin, että yksinhuoltajaperheissä on muita perheitä useammin erityislapsia ja monikulttuurisissa perheissä erot ovat yleisempiä kuin yksikulttuurisissa perheissä. Verkkopalvelun olisi hyvä antaa lisätietoa tietoa myös näille yksinhuoltajille, joiden perhe kuuluu johonkin toiseenkin erityisryhmään yksinhuoltajuuden lisäksi.

”Tällaisestakin teemasta voisi olla jotain lisätietoa, esmes linkki erityislasten parissa työskentelevän järjestön nettisivuille.”V2

5.2 Yksinhuoltajien kuvaus siitä, millainen ja missä muodossa oleva tieto tukee yksinhuoltajia parhaiten

Tässä alaluvussa esittelemme tutkimuksemme tuomia vastauksia kysymykseen ”Millaista ja minkälaisessa muodossa olevaa tietoa verkkopalvelun tulisi tarjota, jotta se tukisi yksin lasta odottavia ja alle 1-vuotiaan lapsen yksinhuoltajavanhempia parhaiten?”. Aineistosta muodostui yhteensä 25 pelkistettyä ilmausta, jotka ryhmittelimme kuuteen eri alaluokkaan. Alaluokkia ovat Visuaalinen tieto, Tiedon sisältö ja löydettävyys, Laadukas tieto, Lisätieto, Kokemuksellinen tieto ja Vanhemmuutta vahvistava tieto.

Visuaalinen tieto ja Tiedon sisältö ja löydettävyys muodostavat yhdessä yläluokan Tiedon omaksuttavuus. Laadukas tieto ja Lisätieto muodostavat yhdessä yläluokan Tiedon ajantasaisuus. Kokemuksellinen tieto ja Vanhemmuutta vahvistava tieto muodostavat yhdessä yläluokan Vanhemmuuden tukeminen. Näitä luokkia kuvaavaksi kokoavaksi käsitteeksi tuli Helposti omaksuttava, ajantasainen ja vanhemmuutta tukeva tieto.

Opinnäytetyömme tutkimustulosten perusteella yksinhuoltajat toivovat, että verkkopalvelun antama tieto on helposti omaksuttavaa, ajantasaista sekä vanhemmuutta tukevaa. Seuraavaksi esittelemme yksityiskohtaisemmin millaista ja missä muodossa olevaa tietoa yksinhuoltajat toivovat lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun tarjoavan.

5.2.1 Visuaalinen tieto

Yksinhuoltajat toivoivat verkkopalveluun kuvia, jotka piristäisivät verkkopalvelun ilmiä. Lisäksi he toivoivat opettavia videoita erilaisista vauvan hoitoon liittyvistä aiheista, kuten vauvan pesemisestä ja nukuttamisesta.

5.2.2 Tiedon sisältö ja löydettävyys

Tiedon sisältö ja löydettävyys oli yksi tärkeimmistä asioista verkkopalvelun käytettävyydelle yksinhuoltajien näkökulmasta. Yksinhuoltajille tärkeää oli, että tieto olisi nopeasti ja helposti löydettävissä yhdestä paikasta. Lisäksi tiedon tulisi olla selkeää, kattavaa ja nopeasti ymmärrettävää. Väsynyt äiti ei jaksanut lukea liian pitkiä tekstejä. Neuvojen ja vinkkien tulisi olla konkreettisia ja vastata arjen kysymyksiin.

”Kaikenlaisen tiedon olisi pitänyt olla helposti löydettävissä, nopeasti ymmärrettävissä ja kattavasti esiteltynä... Näkisin että luotettavan tiedon olisi hyvä olla helposti saatavilla eikä pirstaloituneena moneen eri paikkaan.”V2

5.2.3 Laadukas tieto

Yksinhuoltajat toivoivat verkkopalvelun tarjoavan laadukasta tietoa. Tiedon tulisi olla luotettavaa, rehellistä ja neutraalia. Tieto, joka sisältää jonkinlaista arvottamista ei tue yksinhuoltajan vanhemmuutta. Yksinhuoltajat toivoivat asiantuntijoiden vinkkejä ja neuvoja vanhemmuuden haasteisiin.

5.2.4 Lisätieto

Yksinhuoltajat näkivät tärkeänä, että verkkopalvelun kautta pääsee helposti lisätiedon pariin. Toivottiin linkkejä yksinhuoltajuutta käsitteleviin artikkeleihin ja dokumentteihin sekä linkkejä erilaisten yksinhuoltajayhdistysten sivuille. Linkkien yhteydessä tulisi olla myös lyhyet esittelyt niiden sisällöstä. Tämän lisäksi yksinhuoltajat kaipasivat verkkopalveluun puhelinnumerolistaa auttavista tahoista ja yhteystietoja yksinhuoltajajärjestöistä.

5.2.5 Kokemuksellinen tieto

Yksinhuoltajat arvostivat toisten yksinhuoltajien kokemuksiin perustuvaa tietoa. Verkkopalveluun toivottiin positiivisia selviytymiskertomuksia yksinhuoltajuudesta sekä niin sanottujen kokemusasiantuntijoiden kertomuksia elämästään yksinhuoltajana. Toivottiin myös eräänlaista vinkkisivua, johon äidit voisivat toimittaa ideoitaan ja ehdotuksiaan erilaisten ongelmatilanteiden ratkaisemiseen.

”Voisi olla Sellainen vinkkisivu tai niksipirkkaosio, jonne voisi toimittaa ideoita ja ehdotuksia suoraan äideiltä, miten olen itse ratkaissut tämän ongelman.”V1

5.2.6 Vanhemmuutta vahvistava tieto

Verkkopalvelun tulisi tarjota tietoa, joka vahvistaa yksinhuoltajan vanhemmuutta. Tiedon tulisi olla kannustavaa ja itseluottamusta vahvistavaa. Tiedon tulisi valmistaa yksinodottajaa tulevaan vauva-aikaan ja suureen elämänmuutokseen. Verkkosivulla voisi olla jopa erillinen odotusajan tietopaketti yksinhuoltajille. Tiedon tulisi olla vanhemmuutta voimaannuttavaa ja valaa uskoa yksinhuoltajan omaan äitiyteen tai isyyteen.

”...tuore äiti olisi varmaankin arvostanut kannustusta ja tsemppiä ja uskon ja luottamusken valamista omaan äitiyteen...Kannustus ja ylistys on harvassa, vaikka oikeasti yhäriäiti on arjen suuri sankari.”V2

6 Pohdinta

6.1 Opinnäytetyön tulosten tarkastelua

Opinnäytetyömme tutkimustuloksista käy ilmi, että yksinhuoltajat toivovat lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun tarjoavan tietoa aiheista, jotka tukevat yksinhuoltajan arjessa selviämistä. Tiedon tulisi olla helposti omaksuttavaa, ajantasaista ja tukea yksinhuoltajan vanhemmuutta. Analyysimme tulokset ovat suuressa määrin yhteneväiset tutkimuksemme teoreettisesta viitekehyksestä nousevien aiheiden kanssa.

Yksinhuoltajat kokevat elämäntilanteessaan usein yksinäisyyttä ja väsymystä. Vanhemmuus koetaan jonkin verran raskaammaksi muihin perhemuotoihin verrattuna. (Viljamaa 2009: 41–42; Pakarinen 2006: 41; Tiittanen 2001: 58; Piironen 2011: 50; Broberg – Tähtinen 2009: 165–169.) Tutkimuksemme yksinhuoltajat toivoivat verkkopalvelun tarjoavan tietoa, mistä löytää apua uupumukseen ja vauva-ajasta selviytymiseen. Verkkopalvelusta toivottiin myös löytyvän tietoa tarjolla olevasta vertaistuesta, kuten yksinhuoltajajärjestöjen vertaistukiryhmistä, virtuaalivertaistuesta ja raskausajan vertaistuesta. Lisäksi kaivattiin kokemuksellista tietoa, kuten positiivisia selviytymiskertomuksia toisilta yksinhuoltajilta. Vertaistuen merkitys yksinhuoltajille korostuu myös tutkimuksemme teoreettisessa viitekehyksessä (Kurvinen 2010; Viljamaa 2009; Perhevalmennuksen käsikirja; Dunham ym. 1998).

Yksinhuoltajaperheillä voi olla vaikeuksia tulla toimeen taloudellisesti (Järvensivu 2000: 85). Tutkimuksemme yksinhuoltajat toivoivat verkkopalvelun tarjoavan tietoa taloudellisesta selviytymisestä, kuten tietoa toimeentulotuen hakemisesta ja Kelan etuuksista. Yksinhuoltajat toivoivat, että verkkopalvelun avulla tieto löytyisi aiempaa helpommin yhdestä paikasta. Yhteiskunta tarjoaa yksinhuoltajille useita tukimuotoja, mutta tällä hetkellä ne ovat toisistaan irrallisia eivätkä yksinhuoltajat välttämättä ole tietoisia heille mahdollisista tukimuodoista (Järvensivu 2000). Taloudellisen tuen lisäksi yksinhuoltajat kaipasivat verkkopalveluun tietoa kunnan tarjoamista sosiaali- ja terveyspalveluista sekä kolmannen sektorin palveluista yksinhuoltajille.

Teoreettisesta viitekehyksestä käy ilmi, että yksinhuoltajat kokevat terveydenhuollon henkilökunnan ennakkoluulottoman ja kannustavan suhtautumisen tärkeäksi (Piironen 2011). Tutkimuksemme yksinhuoltajat kaipasivat verkkopalveluun tietoa, joka vahvistaa heidän vanhemmuuttaan. Tiedon tulisi olla kannustavaa, ennakkoluulotonta, vanhemmuutta voimaannuttavaa ja yksinhuoltajan itseluottamusta vahvistavaa.

Yksinhuoltajat toivoivat verkkopalveluun tietoa raskaudesta, synnytyksestä ja vauva-ajasta. Nämä aiheet koskettavat kaikenlaisia perheitä, mutta yksinhuoltajilla korostui elämäntilanteeseen valmistavan tiedon saaminen jo raskausaikana. Vauvan synnyttyä tiedon hankkimiseen ei välttämättä löytynyt enää aikaa. Tietoa kaivattiin muun muassa lapsen kastamisesta, vauvan hoidosta, isyyden tunnustamisesta, elatusmaksuasiasta ja isättömyyden tai äidittömyyden käsittelystä lapsen kanssa.

Opinnäytetyömme tutkimuksen tavoitteena oli, että tuottamamme tiedon avulla lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnattua valtakunnallista verkkopalvelua voidaan edelleen kehittää yksinhuoltajien tarpeita vastaavaksi. Laadukkaalle verkkopalvelulle on olemassa kriteeristö, joka määrittelee, millaista verkkopalvelun sisällön ja käytettävyyden tulee olla. Sisältöä tarkasteltaessa korostuu sen ymmärrettävyys, luottavuus ja ajantasaisuus. Verkkopalvelun laadukkuutta lisää myös sen käytön helppous ja sujuvuus. (Valtiovarainministeriö 2007.) Aikaisemmin lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun laadukkuutta tutkineet Pallari ym. (2011) totesivat tutkimuksessaan, että vanhemmat toivovat verkkopalvelulta enemmän tiedollista tukea, vertaistukea, helppokäyttöisyyttä sekä toimivuutta.

Tässä tutkimuksessa yksinhuoltajat toivoivat verkkopalvelun tarjoavan tietoa, joka on konkreettista, nopeasti ymmärrettävää, kattavaa ja selkeää. Tiedon tulisi olla rehellistä ja luotettavaa asiantuntijatietoa. Yksinhuoltajat toivoivat, että tieto olisi verkkopalvelusta helposti löydettävissä ja lisätiedon pariin pääseminen olisi sujuvaa. Myös verkkopalvelun visuaalisuutta tulisi yksinhuoltajien mielestä parantaa kuvien ja opettavien videoiden avulla.

6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kaikessa tieteellisessä toiminnassa on otettava huomioon tutkimuksen eettisyys. Jotta tutkimus on eettisesti oikeutettu, sen lähtökohtana tulee olla tutkimuksen hyödyllisyys. Jo tutkimussuunnitelmaa tehdessä on pohdittava, miten tutkimuksesta saatua tietoa voidaan hyödyntää laadukkaan hoitotyön kehittämisessä. Hoitotieteen tutkimusaiheet ovat usein sensitiivisiä, jolloin tutkijan on otettava huomioon tutkimuksesta haastateltavalle mahdollisesti aiheutuvien haittojen minimointi. Tutkimusaihetta valittaessa on pohdittava, miten se vaikuttaa tutkimukseen osallistuviin henkilöihin. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 172, 176, 177.) On myös pohdittava kenen intressejä tutkimusaihe palvelee ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa eettisen perustan määrittelevät ihmisoikeudet. (Tuomi – Sarajärvi 2004: 126, 128.)

Tutkimuksessa käytettyjen lähteiden tulee olla korkeatasoisia ja alkuperäisiä ja niiden tulisi olla alle 10 vuotta vanhoja (Tuomi – Sarajärvi 2009: 159). Opinnäytetyössämme olemme käyttäneet alkuperäistä tutkimuskirjallisuutta 2000-luvulta, lukuun ottamatta yhtä tutkimusta vuodelta 1998. Valitsimme sen lähteeksi, sillä uudemmat tutkijat ovat käyttäneet kyseistä tutkimusta omissa töissään ja se oli myös meidän työllemme tärkeä alkuperäislähde.

Tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on oikeus tietää tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja siitä aiheutuvat mahdolliset riskit. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja haastateltavalla tulee olla oikeus keskeyttää mukanaolonsa tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Tutkittavalla on myös jälkikäteen oikeus kieltää itseään koskevan aineiston käyttö tutkimuksessa. Tutkimukseen osallistumisen tulee olla neutraalia – osallistumattomuudesta ei saa koitua haittaa, eikä osallistumisesta tule toisaalta palkita. Tutkimukseen osallistujille ei pidä aiheuttaa vahinkoa ja heidän hyvinvointinsa on turvattava. Tutkimuksesta saatujen tietojen tulee olla luottamuksellisia, eikä niitä saa käyttää muuhun kuin luvattuun tarkoitukseen. Tutkimukseen osallistuvien identiteetti tulee suojata. Tutkijan on toimittava vastuuntuntoisesti ja noudatettava lupaamiaan sopimuksia. (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 177; Tuomi – Sarajärvi 2004: 128-129.)

Noudatimme tutkimuksessamme tutkimukselle asetettuja eettisiä periaatteita. Esitimme haastateltaville opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteet. Haastateltaville jaettiin haastattelukutsut. Lisäksi selvitimme suullisesti haastattelun etenemisen, aineiston jälkikäsitteilyn ja tuhoamisen sekä haastateltavien mahdollisuuden kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta missä tahansa tutkimuksen vaiheessa. Kerroimme myös, ettei haastateltavien henkilöllisyyttä voida tunnistaa opinnäytetyöstä.

Haastattelumenetelmän muututtua kasvokkain tapahtuvasta ryhmähaastattelusta suljetuksi online-haastatteluksi, muutoksia tuli myös aineistonkeruumenetelmään sekä aineiston analysointiin. Selvitimme nämä muutokset haastateltaville sähköpostitse. Osallistuakseen online-haastatteluun haastateltavien täytyi luoda itselleen käyttäjätunnus. Käyttäjätunnuksen tuli olla sellainen, ettei siitä voida tunnistaa haastateltavan henkilöllisyyttä. Suljettuun keskusteluun pääsi osallistumaan ainoastaan opinnäytetyön tekijöiden hyväksynnällä. Haastattelun jälkeen poistimme haastateltavien luomat käyttäjätunnukset sekä lukitsimme keskustelun, jottei siihen jälkikäteen voitu tehdä muutoksia. Aineiston analysoinnin jälkeen poistimme keskustelufoorumista kaikki haastattelua koskevat kommentit sekä poistimme yhden haastateltavan sähköpostiviestit.

Opinnäytetyössä on aiheellista pohtia myös tutkimusten tulosten luotettavuutta. Laadullisen tutkimuksen piirissä on useita erilaisia käsityksiä luotettavuuden arvioinnista (Tuomi – Sarajärvi 2009: 134). Tässä opinnäytetyössä luotettavuutta lisää tutkimuksen etenemisen ja sisällönanalyysin tarkka kuvaaminen (Kankkunen – Vehviläinen-Julkunen 2009: 182). Olemme tutkimustuloksia kuvatessamme sisällyttäneet tekstiin alkupepärisilmauksia sekä selittäneet sisällön analyysin etenemisen sekä tekstissä että havainnollistavalla taulokolla (liite 3).

Tutkimustulostemme luotettavuutta heikentävänä tekijänä voidaan nähdä haastateltavien pieni osallistujamäärä. Saimme kuitenkin kattavasti vastauksia tutkimuskysymyksiimme, sillä haastatevilla oli paljon omakohtaista kokemusta aiheesta. Lisäksi heillä oli paljon tietoa myös muiden yksinhuoltajien kokemuksista ja toiveista. Sekä haastattelijat että haastateltavat olivat hyvin kiinnostuneita tutkimuksen aiheesta ja verkkopalvelun kehittämisestä. Tutkimuksemme luotettavuutta lisää myös teoreettisen viitekehyksen ja tutkimustulosten yhteneväisyys.

6.3 Tutkimuksen hyödynnettävyys

Opinnäytetyössämme saatuja tuloksia voidaan hyödyntää lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun kehittämisessä yksinhuoltajien tarpeita vastaavaksi. Tämä tutkimus on antanut tietoa yksinhuoltajien tarpeista verkkopalvelulle. Yksin lasta odottavat ja pienten lasten yksinhuoltajavanhemmat voivat tulevaisuudessa hyödyntää kyseistä verkkopalvelua haastavassa elämäntilanteessaan. Myös terveydenhuollon ammattilaiset voivat saada tietoa yksinhuoltajille suunnatuista palveluista ja ohjata yksin lasta odottavia ja pienten lasten yksinhuoltajavanhempia heidän tarpeisiinsa vastaavan verkkopalvelun pariin. Verkkopalvelu tarjoaa mahdollisuuden ennaltaehkäisevän tuen löytämiseen ja siten vähentää yksinhuoltajuuden aiheuttamia riskejä kuten uupumusta ja taloudellisia ongelmia.

Lähteet

Bock, Jane D. 2000. Doing the right thing? Single Mothers by Choice and the Struggle for Legitimacy. *Gender & Society* 14 (1). 62–86.

Broberg, Mari – Tähtinen, Juhani 2009. Perheen toimivuus ja vanhemmuus yksinhuoltajaperheissä. Teoksessa Forssén, Katja – Haataja, Anita – Hakovirta, Mia (toim.): Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50. Helsinki: Väestöliitto. 154–169.

Dunham, Philip J. – Hurshman, Alan – Litwin, Elaine – Gusella, Joanne – Ellsworth, Christine – Dodd, Peter W. D. 1998. Computer-Mediated Social Support: Single Young Mothers as a Model System. *American Journal of Community Psychology* 26 (2). 281–306.

Ensi- ja turvakotien liitto ry. Verkkojulkaisu. < <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/ensikodit-ja-muu-vauvaperheiden-/doula/>> Luettu 26.3.2012.

Forssén, Katja – Ritakallio, Veli-Matti 2009. Yksinhuoltajaäitien moniulotteinen köyhyys Euroopassa. Teoksessa Forssén, Katja – Haataja, Anita – Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50. Helsinki: Väestöliitto. 77–94.

Haataja, Anita 2009. Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa Forssén, Katja – Haataja, Anita – Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50. Helsinki: Väestöliitto. 46–62.

Hakovirta, Mia 2006. Yksinhuoltajaäitien työllisyys, toimeentulo ja työmarkkinavalinnat. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 45. Helsinki: Väestöliitto.

Hannula, Leena – Salonen, Anne H. – Rekola, Leena – Tarkka, Marja-Terttu 2010. Vauvaperheille kehitetyn verkkopalvelun pilottitutkimus – vanhempien näkökulma. *Tutkiva Hoitotyö* 8 (2). 22–29.

Heiskanen, Lotta 2011. Nettipalvelu lapsiperheille. *Pari & Perhe* 3. 22–23. Saatavana sähköisessä muodossa: <http://www.vaestoliitto.fi/media/pari_perhe-lehti/uusin-pari-perhe-lehti/>.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka – Remes, Pirkko – Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hokkanen, Tiina 2002. ”Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää” Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa Rönkä, Anna – Kinnunen, Ulla (toim.). Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: PS-kustannus. 119–140.

Hyppönen, Anu 2002. Halusin lapsen mutten miestä – Itsenäinen äitiys naisen valintana. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofianlaitos. Yhteiskuntapolitiikka.

Jylhä, Virpi 2007: Terveystieteiden verkkopalvelun tarjoama tieto ja sen vaikutukset. Asiakkaiden ja henkilökunnan näkökulmat. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Terveystieteiden ja -talouden laitos.

Järvensivu, Maria 2000. Yksinhuoltajien sosiaalinen tuki. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitos.

Kankkunen, Päivi – Vehviläinen-Julkunen, Katri 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.

Keating-Lefler, Rebecca – Hudson, Diane Brage – Campbell-Grossman, Christie – Fleck, Missy Ofe – Westfall, Joan 2004. Needs, concerns, and social support of single, low-income mothers. *Issues in Mental Health Nursing* 25. 381–401. Saatavana sähköisessä muodossa: <http://web.ebscohost.com.ezproxy.metropolia.fi/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=7970da73-123d-489a-84e6-8d0f843a54fa%40sessionmgr113&vid=6&hid=123>

Kontula, Osmo 2004. Perhepolitiikka käännekohdassa. Perhebarometri. Katsauksia E 18. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.

Krok, Suvi 2009. Hyviä äitejä ja arjen pärjääjiä. Yksinhuoltajia marginaalissa. Akateeminen väitöskirja. Tampere: Tampereen yliopisto. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Saatavana sähköisessä muodossa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7783-6.pdf>

Kröger, Teppo 2009. Yksinhuoltajuus ja isyys – outo yhdistelmä? Teoksessa Forssén, Katja – Haataja, Anita – Hakovirta, Mia (toim.). Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50. Helsinki: Väestöliitto. 170–185.

Kuronen, Marjo 2003. Eronnut perhe? Teoksessa Forsberg, Hannele – Nätkin, Ritva (toim.). Perhe Murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus. 103–120.

Kurvinen, Sirpa 2010. Tukea yksinhuoltajille. *Pari & Perhe* 1.20.

Lampinen, Irja 2004. Yksinhuoltajaperhe lastenneuvolan asiakkaana. Pro gradu -tutkielma. Oulu: Oulun yliopisto. Hoitotieteen ja terveystieteiden laitos.

Lapsen elatus ja huolto 2010. Tilastoraportti. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Suomen virallinen tilasto. Sosiaaliturva 2011. Verkojulkaisu. http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2011/Tr18_11.pdf Luettu 27.2.2012.

Larsson, Margareta 2007. A descriptive study of the use of the Internet by women seeking pregnancy-related information. *Midwifery* (2009) 25 (1). 14–20.

Leskinen, Salme 2008. Terveystieteiden organisaatioiden verkkopalvelujen kehittäminen. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto. Terveystieteiden ja -talouden

laitos. Saatavana sähköisessä muodossa: <<http://www.kampus.uku.fi/gradut/2008/3656.pdf>>

Mieskaverit. Verkkojulkaisu. < <http://www.mieskaverit.fi/mieskaverit/> > Luettu 28.2.2012.

Paajanen, Pirjo 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuodelta 2007 ja 1997. Perhebarometri 2007. Katsauksia E 30/2007. Väestöntutkimuslaitos. Helsinki: Väestöliitto.

Pakarinen, Hanna Maria 2006. On pakko pärjätä ja osata: yksinhuoltajien selviytymiskertomuksia lehtikirjoittelussa. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiologia.

Pallari, Tuulia – Tarkka, Marja-Terttu – Aho, Anna Liisa – Åstedt-Kurki, Päivi – Salonen, Anne 2011. Vauvaperheiden vanhemmille kehitetyn verkkopalvelun käyttö, hyödyllisyys ja tuki. Hoitotiede 23 (2). 83–94.

Palmunen, Anne 2009. Asiantuntijoiden käsitykset yksivanhempaisuudesta. Teoksessa Kääriäinen, Aino – Hämäläinen, Juha – Pölkki, Pirjo (toim.). Ero, vanhemmuus ja tukeaminen. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto. 61–78.

Perheet 2009. Tilastokeskus. Suomen virallinen tilasto (SVT). Perheiden 0-24-vuotiaat lapset perhetyypin mukaan sekä ottolapset iän mukaan. Verkkojulkaisu. Päivitetty 30.11.2010. <http://www.stat.fi/til/perh/2009/02/perh_2009_02_2010-11-30_tau_014_fi.html> Luettu.23.9.2011.

Perheet 2010. Tilastokeskus. Suomen virallinen tilasto (SVT). Lapsiperheet tyypeittäin 1950-2010. Verkkojulkaisu. Päivitetty 27.5.2011. <http://www.stat.fi/til/perh/2010/perh_2010_2011-05-27_tai_003_fi.html> Luettu 23.9.2011.

Perhevalmennuksen käsikirja. Verkkojulkaisu. <http://www.hel2.fi/Helsinginseutu/hankkeet/Terveysneuvonta/Perhevalmennuksen_kasikirja.pdf> Luettu 12.3.2012.

Piironen, Jenna 2011. Yksinhuoltajana alusta alkaen. Kokemuksia odotusajasta ja äitiydestä ilman lapsen isää. Sosiaalityön pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Saatavana sähköisessä muodossa: <<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu05007.pdf>>

Pulkkinen, Mari 2009. Internet ja äitiysneuvola raskaana olevien vertaistukena. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.

Salonen, Anne H. – Kaunonen, Marja – Åsted-Kurki, Päivi – Järvenpää, Anna-Liisa – Isoaho, Hannu – Tarkka, Marja-Terttu 2011. Effectiveness of an internet-based intervention enhancing Finnish parents' parenting satisfaction and parenting self-efficacy during the postpartum period. Midwifery 27. 832–841.

Solantaus, Tytti 2001. Yksinhuoltaja- ja lesboperheissä kasvaa vastuullisia nuoria. Helsingin Sanomat 9.6. Sanoma-arkisto. Verkkojulkaisu. <<https://www-hs-fi.ezproxy.metropolia.fi/yritykset/sanomaarkisto/artikkeli.do?id=HS20010609SI1YO06g>>

qh&hakusanat=Tytti+Solantaus&pvm=vuosi2001&alkaen=&loppuen=&lehti=HS&sivu=1&tulokset=10&lyhenne=HS&artikkeli=5&haku=HESA> Luettu 20.10.2011.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2007. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007: 17. Helsinki. Saatavana sähköisessä muodossa: <<http://pre20090115.stm.fi/pr1180335140613/passthru.pdf>>

Tiittanen, Hannele 2001. Yksinhuoltajaäidin elämä umpikujassa? Alustava malli yksinhuoltajaäidin tukemisesta. Licensiaattitutkimus. Kuopio: Kuopion yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.

Tilastokeskus. Suomen virallinen tilasto (SVT). Tieto ja viestintätekniikan käyttö. 2010. Verkkojulkaisu. Päivitetty 26.10.2010. <http://www.stat.fi/til/sutivi/2010/sutivi_2010_2010-10-26_tie_001_fi.html> Luettu 30.9.2011.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Valtiovarainministeriö 2007. Verkkopalvelujen laatukriteeristö – väline julkisten verkkopalveluiden kehittämiseen ja arviointiin. Julkaisuja 7 a. Saatavana sähköisessä muodossa: <http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/04_hallinnon_kehittaminen/20080124Verkko/Verkkopalvelujen_laatukriteeristoe.pdf> Luettu 3.4.2012.

Viljamaa, Hanna-Riikka Irene 2009. Tavoitteena hyvä äitiys. Kertomuksia yksinhuoltajaäitiydestä. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiologia.

Hyvä yksinodottava tai pienen lapsen yksinhuoltajavanhempi,

Kiitos osoittamastasi mielenkiinnosta opinnäytetyötämme kohtaan. Olemme kaksi kättilöopiskelijaa Metropolia Ammattikorkeakoulusta ja opinnäytetyömme koskee lasta odottaville ja pikkulapsiperheille suunnatun valtakunnallisen verkkopalvelun kehittämistä yksinhuoltajien näkökulmasta. Verkkopalvelu on kehitetty osana ”Urbaani Vanhemmuus” –hanketta yhteistyössä Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksen, HUS Naisensairaalan ja Metropolia Ammattikorkeakoulun kanssa. Verkkopalvelu on tarkoitettu neuvolan tueksi tarjoamaan tietoa raskaana oleville ja alle 1-vuotiaan lapsen vanhemmille. Verkkopalvelu on siirtymässä THL:n sähköiseen lastenneuvolan käsikirjaan kaikkien perheiden käytettäväksi.

Tarkoituksenamme tässä opinnäytetyössä on selvittää yksinodottavien ja pienten lasten yksinhuoltajavanhempien näkemyksiä siitä, miten verkkopalvelua tulisi kehittää, jotta se vastaisi paremmin yksinhuoltajien tarpeisiin. Tavoitteenamme on, että yksinhuoltajat kertoisivat tutkimushaastattelun yhteydessä, minkälaista tietoa he toivovat verkkopalvelun heille tarjoavan sekä millaisessa muodossa annettu tieto palvelee heitä parhaiten.

Toivomme että tutustut verkkopalveluun ennen sovittua tapaamistamme. Annamme Sinulle hyvissä ajoin linkin ja tunnukset, joilla pääset kirjautumaan sisään verkkopalveluun. Verkkopalvelu ei vielä tällä hetkellä sisällä kohdennettua tietoa yksinhuoltajille. Se sisältää kuitenkin tietoa vanhemmuudesta ja vauvan hoidosta, jota voidaan mahdollisesti hyödyntää myös yksinhuoltajille suunnatussa osiossa. Tutustuessasi verkkosivuihin pohdi, mistä aiheista tai asioista toivoisit löytäväsi tietoa yksinvanhemmuutesi tueksi ja millaisessa muodossa toivoisit tiedon olevan.

Tutustuttuasi verkkopalveluun sovimme kanssasi ajan ryhmähaastattelulle, joka tapahtuu erikseen sopimassamme paikassa. Haastattelussa ovat läsnä haastateltavat yksinhuoltajat ja kaksi kättilöopiskelijaa. Haastattelu kestää noin tunnin. Sinun mielipiteesi ja kokemuksesi ovat arvokkaita tutkimuksen onnistumisen kannalta.

Nauhoitamme haastattelun jatkokäsittelyä varten. Haastatteluaineistoa käsittelevät vain opinnäytetyön tekijät, joita sitoo vaitiolovelvollisuus. Aineistoa kerätään ja käsitellään ehdottoman luottamuksellisesti. Haastattelunauhat pyyhitään puhtaaksi, leikataan poikki ja hävitetään puhtaaksikirjoittamisen jälkeen. Haastateltavien henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa opinnäytetyössä. Haastattelu on vapaaehtoinen ja Sinulla on halutesasi oikeus keskeyttää haastattelu milloin tahansa.

Suuret kiitokset yhteistyöstä kanssamme, kättilöopiskelijat

Maija Cissokho

Mira Topp-Pietikäinen

SUOSTUMUS HAASTATELTAVAKSI

Olen lukenut saatekirjeen koskien opinnäytetyötä ”Yksinhuoltajien tarpeet verkkopalvelulle” ja ymmärrän sen sisällön. Suostun haastateltavaksi.

Aika ja paikka

Allekirjoitus ja nimen selvennys

ESITIEDOT

Haastateltavan ikä ja sukupuoli: _____

Lasten lukumäärä: _____

Lasten ikä: _____

Raskausviikot: _____

HAASTATTELUTEEMA

- 1. Mistä aiheista ja millaisessa muodossa toivoisit verkkopalvelun tarjoavan tietoa yksinodottamiseen ja yksinvanhemmuuteen?**

Tutkimuskysymys numero 1

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Kokoava käsite
• Yksihuoltajajärjestöjen vertaistukiryhmät • Virtuaalivertaistuki • Ensikotitoiminta • Lapsiperheille suunnattu tukitoiminta • Seurakuntatyö yksihuoltajille • Mieskaveritoiminta • Doulapalvelut • Tukihenkilö ja vertaistuki raskausaikana • Imetystukiryhmät	Kolmannen sektorin palvelut ja vertaistuki		
• Mistä apua vanhemman tai lapsen sairastuessa • Terveyspalvelut päivystysaikaan • Kaupungin tarjoamat palvelut perheille • Kotipalvelu • Unikoulu	Kunnan tarjoamat palvelut	Yksihuoltajille kohdistetut palvelut ja tuet	
• Yhteiskunnan tukimuodot • Kelan etuudet • Toimeentulotuen hakeminen • Elatusmaksuasiasia • Mistä apua velkaongelmiin • Tavara- ja vaatelahjoitukset	Taloudellinen selviytyminen		
• Mistä apua uupumukseen • Lapsen kastaminen • Vauvan hoito • Isyyden tunnustaminen • Erityislapsi yksihuoltajaperheessä • Yksihuoltajuus monikulttuurisessa perheessä • Isättömyyden/äidittömyyden käsittely lapsen kanssa • Vauvan kanssa harrastaminen • Vauva-ajasta selviytyminen	Vauva-aika		
• Synnytys • Kivunlievitys synnytyksessä • Synnytyksen jälkeinen masennus • Raskausajasta • Doulapalvelut • Tukihenkilö ja vertaistuki raskausaikana	Raskaus ja synnytys	Ohjeita ja neuvoja raskaus- ja vauva-aikaan	Yksihuoltajan arjessa selviämistä tukeva tieto

Tutkimuskysymys numero 2

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Kokoava käsite
Kuvia Opettavia videoita vauvan pesemisestä ja nukuttamisesta	Visuaalinen tieto	Tiedon omak-suttavuus	Helposti omak-suttava, ajan-tasainen ja van-hemmuutta tu-keva tieto.
Nopeasti ymmärrettävää Konkreettista tietoa Kattavaa Selkeää tietoa Helposti löydettävissä Tieto yhdessä paikassa	Tiedon sisältö ja löydettävyys		
Linkkejä lisätiedon löytämiseksi Linkkejä artikkeleihin ja doku-menteihin Yhdistysten linkit ja lyhyet esitte-lyt Puhelinnumerolista auttavista tahoista Yksinhuoltajajärjestöjen yhteys-tiedot	Lisätieto	Tiedon ajan-tasaisuus	
Asiantuntijatieto Rehellinen tieto Luotettavaa tietoa	Laadukas tieto		
Kokemusasiantuntijoiden kerto-mukset Positiiviset selviytymiskertomuk-set Vinkkisivu äitien kesken	Kokemukselli-nen tieto		
Vanhemmuutta voimaannutta-vaa tietoa Kannustava tieto Vauva-aikaan valmistavaa tietoa Odotusajan tietopaketti Uskon valaminen omaan äitiy-teen Itseluottamusta vahvistava tieto Ennakkoluuloton tieto	Vanhemmuut-ta vahvistavaa tietoa	Vanhemmuu-den tukeminen	

